

**MATURITATE ÎN NEPRIHĂNIRE
ȘI ÎN NĂDEJDE**

Cartea profetului Isaia – Ghid de studiu

**Octombrie – Decembrie
2014**

Pastor Octavian Baban

Partea 1a. Introducere la cartea Isaia

Cartea face parte din sulul profețiilor, anume din seria profețiilor mari (Isaia, Ieremia, Ezechiel). Isaia este numit, uneori, și evanghelistul Vechiului Testament. El vorbește despre pocăință și întoarcerea la Dumnezeu a evreilor – dar și a Neamurilor, despre venirea lui Mesia (Hristos: nașterea lui Mesia, divinitatea lui Mesia, slujirea și suferința lui Mesia; despre venirea și răsplătirile din finalul istoriei), despre lumea nouă, restaurată, transformată din temelii, pe care o va aduce Mesia (Împărăția lui Dumnezeu, epoca de aur). În mesajele date lui Isaia, Dumnezeu vorbește lui Israel, dar și popoarelor din țările din jur, Egipt, Babilon, Moab etc. Mesajele sale vorbesc despre închinare, despre speranță, despre adevăratul post, despre nădejde în viitor. Este o carte foarte citată în Noul Testament – explicit sau implicit (Efeseni 5:14, Filipeni 2:5-11, 1 Petru 2:5,9, Apocalipsa 18, 21, 22), și chiar Domnul Isus a citat din ea, la începutul lucrării sale mesianice (predica inaugurală din sinagoga din Nazaret, Luca 4:17-20).

Autor și datare

Cartea poartă numele profetului Isaia (760-630 îH; Isaia sau Iesaiahu, înseamnă Salvarea lui Dumnezeu sau Dumnezeu salvează; numele are rezonanțe regale). Pe asamblu, cartea reprezintă o colecție de profeții adunate și editate împreună, multe consemnate prin referire la împărații care domneau atunci în Iuda (pe timpul lui Ozia, pe timpul lui Ahaz etc., o perioadă de aproximativ 100 de ani, 742-642 îH).

Profetul Isaia este de neam regesc, rudă cu regele Oziah, și a fost căsătorit cu o femeie credincioasă care se ocupa cu cuvântul lui Dumnezeu (numită în carte și „profetesă”). După obiceiul altor profeți, cum sunt Ilie și Elisei, se pare că și Isaia avea o „școală a profeților”, și este posibil ca în capitolele cărții sale să fie și contribuții ale acestei școli condusă de el, sau școala să fi fost implicată în redactarea și editarea finală a cărții. Conform Talmudului (Baba Bathra 15a), în timpul reformei sale regele Ezechia (715-687) și specialiștii săi au contribuit și ei la editarea finală a cărții (alături de Ecclesiastul, Proverbe, Cântarea cântărilor). Conform unor rabini, capitolele 40-66 ar fi fost scrise de unii

profeți din perioada persană a celui de al doilea Templu, (538-430; dar nu există nici o mențiune de profet important în această perioadă). Uneori, există un paralelism interesant, de exemplu, criza asiriană și babiloniană a lui Ezechia, în Isaia 36-39 (704-701 îH) pare să se potrivească foarte bine cu criza babiloniană a nepoților săi Iehoiachim și Zedechia, care vor fi cucerțiți și vor merge în exilul în Babilon (605-586 îH; unii comentatori spun că aici un urmaș al lui Isaia consemnează și folosește notițele lui Isaia și textul din 2 Regi 18-20 ca să îi ofere învățătură lui Zedechia, la distanță de 100 de ani, dar este prea târziu).

De fapt, există o anumită logică în adunarea materialelor profetice în aceste două secțiuni 1-39 și 40-66, deoarece și alți profeți aveau aceste două perspective, pentru prezent și pentru viitor. În 1-39 avem profeții pentru prezent (Templul există, poporul este chemat la pocăință, se anunță judecata și pedeapsa), iar în 40-66 avem profeții axate pe viitor (Templul nu mai există, accentul cade pe lucrarea Robului Domnului – Mesia, Hristosul, pe Împărăția dreptății).

Cartea este, astfel, o antologie de profeții ale lui Isaia, sub inspirație divină, adunate și puse laolaltă după moartea profetului, în jurul anului 630 îH. Diversele părți ale cărții sunt legate între ele cu istorisiri istorice, cu teme specifice, prin concepte cheie (certarea liderilor, criticarea alianțelor nepotrivite, venirea împărăției dreptății, lucrarea robul Domnului, orbire și vedere, restaurare și odihnă, gloria Domnului, judecata neamurilor etc.).

Context

Profețiile din cartea profetului Isaia sunt date în timpul împăraților Ozia (783-742 îH), Iotam (742-735 îH), Ahaz (735-715 îH), Ezechia (715-687 îH) și Manase (687-642), care au împărțit în regatul lui Iuda. Această porțiune a istoriei lui Iuda și Israel este descrisă mai în detaliu în 2 Regi 14:3-17:6, 18-20 și 2 Cronici 25-28. Același context istoric se află și în fundalul altor câteva cărți profetice cum sunt Amos, Iona, Hosea, Mica.

Iuda și Israel aveau o viață economică înfloritoare, iar politica și alianțele militare funcționau foarte bine (prosperitatea s-a simțit în

mod deosebit în timpul domniilor lungi ale lui Ozia, 783-742 îH, în Iuda, și al lui Ieroboam al 2-lea, în Israelul de nord, 786-746 îH).

Țara încă mai simțea beneficiile domniei bogate și înțelepte a lui Solomon, administrația era aceeași, drumurile comerciale funcționau bine. În schimb, diferențele între cei bogați și cei săraci se măreau tot mai mult. Nedreptatea, necinstea, mita, înșelătoria (greutățile false, ca în Amos), disprețul între clase, deveneau tot mai răspândite.

S-au creat în timp și două tipuri de „patriotism” evreiesc: regatul lui Iuda se considera urmașul lui David și Solomon, era mai conservator și era mândru cu Ierusalimul, dorea să aibă o linie proprie, independentă, înțeleaptă și credincioasă lui Dumnezeu în ceea ce făcea (cel puțin teoretic); Israelul de nord a încercat să își făurească și el o identitate proprie, era cosmopolit, gata de alte alianțe, s-a dezvoltat bine economic și urmărea integrarea religioasă și comercială în Asia mic; făcea jocuri politice locale inteligente și curajoase, neezitând să-i implice sau să îi forțeze și pe cei din Iuda; s-a depărtat tot mai mult de Dumnezeu (Ieroboam pusese doi viței de aur, în Dan și Betel, ca simbol al lui Dumnezeu, El, ca lumea să nu mai meargă la Ierusalim să se închine; ceva asemănător făcuse și Aaron în pustiu, era o formă a inteligenței preoțești manipulative care întotdeauna o sfârșește rău).

Alianțele reușite și dorința de integrare în tabloul civilizației Orientului mijlociu i-au făcut pe cei din Israelul de nord să accepte închinarea la idoli (Baal sau Hadad, Ashera – Astarte – consoarta lui Baal, Moloch – zeul focului în Tir și Sidon, stâlpi sacri (simboluri ale fertilității), altare pe înălțimi, viței de aur, zeii asirieni și babilonieni, stelele și soarele, ghicirea, implicarea în ocult), viața imorală, și alergarea după privilegii și bogăție.

De fapt, viața celor două regate evreiești a devenit din ce în ce mai zbuciumată din punct de vedere politic și militar, în această perioadă. Israelul de nord era tentat să încheie alianțe ca să facă față influenței tot mai mari a Asiriei. El încheie o alianță specială cu Siria (735 îH), iar mai târziu și cu Egiptul (714 îH), și încearcă să forțeze și regatul lui Iuda să participe în aceste alianțe. Regele Ahaz însă refuză, adoptă o linie proprie și se aliază cu Asiria (Tiglat-Pileser al 3-lea) ca să facă față acestor presiuni.

Tiglat-Pileser răspunde chemării lui Ahaz (pusă sub forma unei vasalități – suzeranități cumpărate cu bani, care îi dădea prilejul să

pătrundă în zonă) și va învinge și Siria și Israelul de nord, în timp ce Iuda își redobândește liniștea. Asiria va invadea apoi Israelul de nord și îi va duce în robie pe evreii de aici (Tiglath-pileser al 3-lea, 740 îH, și Sargon al 2-lea: Samaria este distrusă în 722 îH).

Ezechia, regele lui Iuda, intră, în final, și el în aceste alianțe cu Israel și cu Egiptul împotriva Asiriei (714-711 îH), pentru un timp, ca să reducă puterea acestui imperiu (mai târziu însă Iuda va părăsi alianța). Ierusalimul ajunge să fie și el asediat de Senacherib, împăratul asirian (701 îH), dar scapă în mod miraculos de înfrângere și distrugere.

Ezechia ajunge să creadă că a reușit o politică foarte eficientă și inteligentă și se mândrește cu realizările sale față de o delegație venită din Babilon. Le arată toate bogățiile Templului și ale împărăției, dar Isaia îl mustră însă pentru acest exces de zel diplomatic și pentru că nu a căutat mai întâi călăuzirea Domnului și îi spune că în felul acesta a pierdut o binecuvântare a Domnului în viitor (asemănător cu străbunicul său, regele Asa, 910-869, 2 Cronici 16:3-9): în loc ca Iuda să învingă Babilonul în bătăliile viitoare, va fi el înfrânt și va fi luat în robie, chiar în Babilon (587-586 îH, de către împăratul Nebucadnețar). Isaia profetește că Babilonul va fi înfrânt la rândul său de perși, iar împăratul persan Cyrus al 2-lea va fi un Rob al Domnului, un fel de Mesia dintre neamuri, care va trimite pe evrei să rezidească Ierusalimul și să locuiască din nou în țară și va finanța chiar el această întoarcere (538 îH, cărțile Neemia și Ezra).

Structură

Conform manuscriselor, cartea ar părea să aibă două mari părți, A.1-33 și B.34-66, cu structuri literare asemănătoare. Aceste două părți sunt puse în evidență și în manuscrisele de la Marea Moartă (300 îH – 50 dH), unde sunt separate de un spațiu liber. În mare, structura lor are următoarele părți care se corespund:

Cartea 1	Cartea 2	teme succesive
Isaia 1-5	Isaia 34-35	pocăință și restaurare
Isaia 6-8	Isaia 36-60	detalii istorice, biografice
Isaia 9-12	Isaia 41-45	mijloacele binecuvântării

Isaia 13-23	Isaia 46-48	judecata popoarelor
Isaia 24-27	Isaia 49-55	mântuirea lui Israel
Isaia 28-31	Isaia 56-59	predici etice
Isaia 32-33	Isaia 60-66	restaurarea finală a națiunii

Cea mai folosită împărțire însă este cea tematică, potrivit căreia avem prima parte A. 1-39 despre binecuvântări și pedepse asupra lui Israel și asupra neamurilor din jur (Iuda se află sub amenințarea Asiriei și a Babilonului), și a doua parte B. 40-66 cu profeții specifice despre Robul Domnului (Mesia) și despre mântuirea care va fi adusă lui Israel (profețiile de aici sunt pentru un popor iudeu aflat în robie, în exil, și care are nevoie să privească în viitor la venirea și mântuirea adusă de Mesia, ca să fie încurajat).

Din punct de vedere stilistic, Isaia 1-39 are un caracter oral, cuprinzând mai ales mesaje transmise unui auditoriu dornic și interesat să asculte cuvântul lui Dumnezeu, deoarece perspectiva istorică este una imediată, evenimentele cu care Isaia este contemporan.

A doua parte, Isaia 40-66, este caracterizată printr-un stil mai așezat și conține profeții consemnate ca să încurajeze poporul prin evenimentele viitoare, care urmează să cuprindă și pedepsirea evreilor și restaurarea națiunii, și venirea lui Mesia și judecata finală. În secțiunea 40-66 se disting două părți: capitolele 40-55 se ocupă de Israel în timpul dominației persane și de restaurarea lui Iuda, pe locul țării celei vechi (Cirus II, cel mare, este un personaj principal și este numit chiar „unsul Domnului”), iar capitolele 56-66 au un caracter profetic eshatologic, vorbind despre întoarcerea întregului Pământ la închinarea adevărată, despre ziua judecății finale, despre cerurile noi și

Ghidul de față va folosi împărțirea tematică A.1-39, B.40-66 și va urmări, lecție de lecție, următoarele teme:

- A. Chemare la pocăință și vestirea venirii lui Hristos
  - Isa. 1-5, Nevoia de pocăință a lui Israel și Iuda (în timpul regilor Ozia și Iotam)
  - Isa. 6-12, Profețiilor despre venirea lui Hristos (în timpul regelui Ahaz), numită și „cartea lui Emanuel”
- B. Judecata popoarelor în istorie, politica omului

și harul Domnului (în timpul regelui Ezechia)
 Isa. 13-16, Judecarea Babilonului și Moabului
 Isa. 17-20, Judecarea Siriei și Egiptului
 Isa. 21-24, Judecarea Feniciei și Arabiei
 Isa. 25-27 Domnul va înfrânge asupritorii
 Isa. 28-31, Riscul alianțelor nepotrivite (cartea profețiilor
 Sionului, „Piatra din capul unghiului”, 28-33).

C. Certare, pocăință și restaurarea vieții
 (în timpul regelui Ezechia)
 Isa. 32-35, Semnele împărăției mesianice
 Isa. 36-39, Testele ascultării de Dumnezeu

D. Descrierea lucrării lui Hristos: nădejde și mântuire pentru cei
 ce vor fi exilați (în timpul regelui Ezechia și Manase)
 Isa 40-44.20, 52.13-53.12, Robul Domnului și neprihănirea
 Isa. 44.21-25, 45-48, Robul Domnului și mântuirea
 Isa. 49-52.12, 54-57, Robul Domnului aduce harul
 Isa. 58-66 Pregătirea pentru a doua venire a Robului Domnului,
 Împărăția veșnică

Cartea lui Isaia este frumoasă, dar destul de lungă. Uneori, pasajele de citit într-o săptămână cuprind 5-6 capitole. Sunt lungi, dacă vrei să le citești într-o singură zi, dar acceptabile dacă le citești repartizat pe parcursul săptămânii.

Parcurge studiul acesta într-o stare de smerire sufletească și de sete de cuvântul lui Dumnezeu. Bucură-te de bunătatea și dragostea lui Dumnezeu, de profeții și de împlinirea lor în Hristos, bucură-te că Dumnezeu cunoaște istoria noastră și intervine în ea, ducându-și planurile la îndeplinire. Învață și aplică lecțiile pe care Domnul vrea să ni transmită și nouă direct, prin Cuvânt, și indirect, prin istoria lui Israel.

Fă-ți un caiet sau carnet în care să notezi gândurile pe care le ai în vreme ce meditezi la mesajul cărții, de-a lungul săptămânilor, și pe care le primești în timpul rugăciunii. Notează-ți întrebările, notează-ți încurajările, și împărtășește-le cu cineva apropiat. Datorită faptului că Isaia este o carte mare (66 de capitole), uneori lecțiile includ 5-6 capitole ca subiect de discuție. Asigură-te că le

parcurgi în timpul săptămânii, ca să ai maximum de folos, altfel, este dificil ca într-o singură zi să le citești, să le înțelegi și să le aplici în viața personală.

Partea 2a: Ghid de studiu biblic la cartea Isaia

Octombrie

2, Isa. 1-5, Nevoia de pocăință, 1.15-18

În primele 5 capitole, Domnul își cheamă poporul la pocăință, cu multă dragoste și insistență, cu judecată fermă. În 1.1-5, Dumnezeu își ceartă poporul că nu îi este credincios și nu îl ascultă, iar în 5.1-8, îi ceartă că nu au adus roadele așteptate.

Cum este descrisă răzvrătirea poporului lui Israel, care au fost cauzele ei? Muștrarea neascultării este însoțită de criticarea jertfelor și a sărbătorilor. Domnul vrea curăție și dreptate, nu jertfe (Isa.1). Cum critică Isaia jertfele poporului? Ce cere Domnul pentru o închinare adevărată?

Judecata din Isaia 2 folosește mult cuvântul „înalt”: Casa Domnului e așezată pe un munte mai înalt decât celelalte. Domnul va judeca tot ce este omenesc și se înalță cu mândrie: copacii, munții, turnurile, corăbiile, națiunile (2:7-17). Apoi, capitolul are multe nuanțe apocaliptice. Domnul judecă poporul, dar anunță și judecata finală a omenirii (2:4, pace generală; 2:11-17, va aduce smerirea tuturor oamenilor; 2:19-21, îi va face pe cei vinovați să caute adăpost în peșteri și crăpăturile pământului). Domnul pedepsește mândria, idolatria, vrăjitoria și implicarea în ocult.

Domnul judecă pe bărbații aspri și nedrepti, dar și pe femeile superficiale și nedrepte, care se concentrează doar pe o viață de lux (3.4-15, 3.16-26, 4.1). Răul a ajuns să fie generalizat. În ce fel lumea noastră este și astăzi afectată de aceste neajunsuri? Poporul decăzut nu mai este în stare să producă lideri (Isa. 3). Care credeți că ar trebui să fie calitățile unui bun conducător?

Isaia 4.1, indică o criză generală în societate, în valori morale, la nivel politici sociale. Isaia 4.2-6 cere curăție și sfințenie de la popor, prin asemănare cu experiența lui Israel din timpul Exodului (4:5-6).

În Isaia 5 se află cântecul viei neroditoare, 5:1-10, vezi și Evrei 6:7-9 și de Ioan 15. Ce roade așteaptă Domnul de la viața ta, știi că el are anumite așteptări? Isaia 5:11-25 cuprinde 5 vaiuri – (aduce aminte de Matei 11:21, 18:7, 23:13-29), și stau în contrast cu Matei 5:1-12). Scrie-le pe hârtie și verifică-ți viața în dreptul fiecăruia.

9, Isa. 6-12, *Importanța profețiilor despre Hristos, 9.3-7*

Isaia 6-12 are multe profeții despre Mesia, despre izbăvire, dar are și avertizări și profeții despre pedeapsa Domnului pentru necredință și neascultare. Prezența Domnului se simte peste tot și, de aceea, secțiunea a fost numită „cartea lui Emanuel (Domnul este cu noi)”.

Capitolul 6 prezintă alegerea și trimiterea lui Isaia, ca profet, de către Dumnezeu cel foarte sfânt și glorios. Națiunea, deși prosperă, îl uitase pe Dumnezeu. Întrebarea din Domnului este foarte actuală: cine va accepta să se implice în lucrarea lui Dumnezeu, „cine va merge pentru noi” (6:8)? Care este răspunsul tău, slujirea ta între cei credincioși? A doua problemă este orbirea minții celor neascultători (6:9-10). Și Isus a citat aceste versete. Crezi că această primejdie există și astăzi? În ce condiții?

Ahaz era îngrijorat de complotul lui Israel (Isa.7). Domnul îi cere credință și îi promite scăparea prin intermediul asirienilor (sunt numiți „brici luat cu chirie”, 7:20). Copilul lui Isaia devine prilej de profeție a nașterii lui Mesia, Isaia 7:13-16.

Cei din Iuda însă nu s-au întors la Domnul, ci mai degrabă consultau vrăjitoarele, se încredeau în forța economică și se luptau unii cu alții. De aceea Domnul îi cheamă „înapoi la Lege și la mărturie” (Isa. 8:19-20, 9:8-10, 9:13-21). Care din aceste forme de neascultare se pot întâlni și în viața Bisericii?

Venirea lui Mesia (numit: Fiul, Odrasla, Vlăstarul), este ca o lumină pentru Israel, dar și pentru Neamuri, Isaia 8, 9, 11. În Isaia 12 este întâmpinată cu o cântare de laudă. Observați cum este descris Isus ca Mesia în Isaia 6-12. Este surprinzătoare referința la Neamurile care se vor închina lui Hristos (11:10, 12). În final, rămășița lui Israel va fi adusă înapoi și vor fi binecuvântați.

Cum lucrează Dumnezeu în istorie, cum pedepsește sau binecuvântează popoarele? S-a folosit de asirieni, dar a promis că îi va pedepsi și pe ei pentru răutatea lor și pentru excesul de zel (10). Cum se împacă bunătatea și asprimea lui Dumnezeu? Cum înțelegi implicarea lui Dumnezeu în istorie, în politică, astăzi?

Profețiile acestea vechi despre Mesia sunt foarte importante. Care te-a impresionat cel mai mult? Fă portretul lui Mesia, așa cum rezultă din Isaia 6-12: se vede că el este și om și Dumnezeu? Mulțumește-i lui Dumnezeu pentru aceste profeții minunate.

16, Isa. 13-16, Judecarea Babilonului și Moabului, 14.12-14

După vestirea lui Mesia în Isaia 6-12, și după judecarea lui Iuda, Domnul vestește judecata și asupra altor popoare. Ca și până acum, dar mai accentuat, profețiile acestea au și un înțeles general, apocaliptic.

De exemplu, Isaia 13 vorbește despre judecata Babilonului (actualul Irak), și despre faptul că marele imperiu al haldeilor va cădea sub atacul mezilor (Persia, actualul Iran). Pedepsa Babilonului include pustiirea regiunii și eliberarea popoarelor ținute în robie (13:19-22), dar ea vorbește și despre judecata împărăției antihristice de la finalul istoriei (13:9-11, soarele și luna se vor întuneca, Dumnezeu va clătina cerurile și pământul, 13:13). Observă cu ce putere lucrează Dumnezeu în ziua judecății: descrie puterea lui.

Profeția despre căderea Babilonului și despre eliberarea popoarelor – și a lui Israel, în principal (Isa. 14), se transformă, la fel, într-o profeție despre căderea lui Antichrist sau chiar a lui Satan (Luceafăr strălucitor, 14:8-20). Asistăm la un dialog neașteptat, în Șeol, unde dictatorii morți îl întâmpină pe cel mai mare dictator, și-l deplâng. Care sunt păcatele majore ale lui Lucifer (14:12-15), și cum îi ispitește și astăzi pe oameni, cu ele? În final, și filistenii sunt avertizați.

Moab, la rândul său, va fi judecat aspru și distrus (ei vor fi cuceriți de Sargon II, în 711 îH, și dispar ca popor). Nu mai rămân decât puțini și slabi (Isa. 15), o soartă tristă pentru un popor înrudit cu evreii, dar dominat de păcat (Moab se trăgea din Lot, cf. Geneza 19:30-38; încearcă să descrii greșelile oamenilor din Moab). Plânsul nu arată întotdeauna pocăință, ci poate veni prea târziu (privește și la soarta lui Esau în Evrei 12:16-17, și la Ier. 48:26-47). Totuși, mai este o nădejde în Mesia, apărătorul dreptății (Isa. 16:5).

Așa cum arată această secțiune, istoria întregului pământ și a cerurilor, se află sub autoritatea lui Dumnezeu. Acest gând ar trebui să ne trezească la realitate, la dorința de a trăi spre slava lui Dumnezeu, să îi facem cinste, ca fii și fiice în familia sa. Observă bunătatea lui Dumnezeu: ce înseamnă că Dumnezeu lasă unor popoare o rămășiță care să se întoarcă la credință?

23, Isa. 17-20, Judecarea Siriei și Egiptului, 19.22-25, Amos 9.7

În Isaia 17 sunt judecate Israelul (Efraim, Samaria) și Siria (Damascul). Păcatele lor sunt subliniate cu tărie: glorie deșartă, închinare la idoli, uitarea de Dumnezeu și credința că prosperitatea este doar munca lor și îi va scăpa de necazuri (17:4-11).

Sădirea de butuci străini și înconjurarea lor cu un gard se referă la crearea unei spiritualități străine de cuvântul lui Dumnezeu (butucul este învățătura, Legea) și a unei tradiții (gardul) care în loc să păzească Legea Domnului, o înlocuiește, de fapt, cu multe învățături, scrieri și obiceiuri omenești. Credeți că această primejdie a trecut sau îi poate afecta și pe oamenii de astăzi?

Deși este judecată aspru, este interesant că Siriei i se promite o rămășiță mântuită, la fel ca și Israelului (17:3,6). Poate fi considerată Siria tot un fel de „popor ales”?

În Isaia 18-20 sunt judecate Etiopia și Egiptul, ambele conduse de faraoni și ambele cunoscute ca fiind imperii puternice. Priceperea lor în navigație, politică și economie, întinderea și puterea stăpânirii, puterea și frumusețea oamenilor își vor pierde strălucirea. Domnul îi dă pe mâna asirienilor și, interesant, îi lasă să se războiască unii cu alții, frate cu frate și prieten cu prieten și să cadă sub stăpânirea unui conducător aspru (imaginea aduce aminte foarte mult de ceea ce se întâmplă astăzi în aceste țări: crezi că ele încă se află sub judecata lui Dumnezeu?). Profetia se referă la Egipt și Etiopia, în principal, dar se referă și la Asiria (18:6).

Foarte interesante este faptul că Etiopiei i se profetește că se va întoarce la Dumnezeu (18:7), și la fel și Egiptului (19:18-23). Mai mult, se spune că împreună cu Israel și cu Asiria, Egiptul va fi ca o binecuvântare în mijlocul pământului (19:24-25): „Domnul oștirilor îi va binecuvânta și va zice: Binecuvântat să fie Egiptul, poporul Meu, și Asiria, lucrarea mâinilor Mele, și Israel, moștenirea Mea!”

Aici se anticipează evanghelizarea tuturor neamurilor. Popoarele îi aparțin lui Dumnezeu și el va aduce pacea între ele. Rugăciunea creștinului trebuie să fie plină de speranță: Dumnezeu are planuri mari! Ce îți spun aceste pasaje despre misiunea Bisericii în Orientul apropiat și printre musulmani? Cum ar trebui să ne rugăm pentru musulmani și pentru hinduși? Are Dumnezeu un plan special cu Orientul apropiat (Egiptul, Siria, Israel, Etiopia)?

30, Isa. 21-24, Judecarea Feniciei și Arabiei, 24.21-23.

La judecata popoarelor vin apoi, la rând, Fenicia (Tir și Sidon), Duma și Arabia, care vor cădea sub atacul Elamului și al Meziei (Iran). Judecățile Domnului se succed repede, îi surprind oamenii nepregătiți, chiar dacă au gârzi și pază pe ziduri și în fortărețe (Isa. 21). Babilonul și stăpânirea lui cade, alianțele lui se prăbușesc, iar aceste popoare, care au făcut parte din imperiul babilonian, se risipesc. Totuși, Domnul le lasă o rămășiță mântuită (21:16-17).

Ierusalimul este și el luat la rând, în Isaia 22. Și poporul și conducătorii s-au depărtat de Dumnezeu și au două reacții ciudate. Sub asediu ei sunt harnici, opresc zăgazurile, demolează casele și își refac fortărețele, dar nu cer ajutor de la Domnul. Apoi devin deznădăjduiți, fataliști și se pun pe petreceri cu vin și cărnuri alese: „să mâncăm și să bem, căci mâine vom muri!” (22:13; vezi și 1 Corinteni 15:32-33). Zelul nu înlocuiește încrederea în Domnul. Deznădejdea nu este, nici ea, o soluție. E corect să ajungă creștinul fără speranță? Cum trebuie să acționăm?

Șebna, dregătorul, este certat și pedepsit pentru că a condus greșit și a încercat să scape de nenorociri zidindu-și un buncăr în stâncă (14-19); Domnul îl alege pe Eliachim în locul lui, iar acesta devine, neașteptat, un model pentru Mesia: el este numit „robul meu” (22:20), un „tată” pentru Ierusalim și Iuda, și este descris în cuvinte care amintește de Isus în Apocalipsa: „Voi pune pe umărul lui cheia casei lui David: când va deschide el, nimeni nu va închide, și când va închide el, nimeni nu va deschide” (Isa 22:22, Apo.3:7, vezi și Mat. 16:19). La ce fel de chei se referă aici Domnul, în Isaia? Dar în evangheliile și în Apocalipsa? Cum trebuie să fie folosită autoritatea în Biserică?

Fenicia revine în atenție, în Isaia 23, cu Tirul. Domnul judecă Tirul, pe negustorii bogați în bani și relații. După un timp, va veni însă și o restaurare: îi va da slavă Domnului, și-i va închina avutul său (23:18; vezi și mana, Exod 16:8-26). Ce atitudine trebuie să am față de bogații? Cum să îl slăvesc pe Domnul ce ceea ce am?

Capitolul 24 reafirmă judecata lui Israel și judecata finală, apocaliptică (24:19-23). Domnul va judeca și îngerii și oamenii (24:21). Domnul dă binecuvântarea sa celor care se pocăiesc, și judecă pe cei răzvrățiți cu dreptate, pe mic și mare, pe rob și pe domn.

Noiembrie

6, Isa. 25-27 Domnul va înfrânge asupra răii, 26.1-4

Isaia 25-27 conține trei cântări importante: Cântarea mântuirii, 25:9, Cântarea victoriei, 26:1-6 și Cântarea rodirii, 27:3-5. În jurul lor sunt construite cele trei capitole cu profeții și cu îndemnuri. Citește-le și verifică-ți viața prin cuvintele acestor cântări.

Când vezi că cei răi te nedreptățesc, iar atacurile lor sunt ca o vijelie care îți lovește viața, promisiunile lui Dumnezeu sunt o alinare binecuvântată (25:4). Te-ai simțit și tu, uneori, părăsit de Dumnezeu? Te încrezi în el?

Judecata lui Dumnezeu asupra celor răi este un adevărat motiv de laudă pentru toți. Binecuvântările pe care le pregătește el sunt ca un ospăț de bucate gustoase, de vinuri vechi limpezite, de bucate miezoase etc. (25:6, vezi și Psa.23 și ospățul Mielului, dar și Cina Domnului, în Mat. 26:27-29).

Domnul înlătură marama morții care acoperă popoarele lumii ca o învelitoare și aduce mântuirea (vezi și 2 Corinteni 3:11-18, marama de pe fața lui Israel); numai pe fața lui Isus s-a văzut deplin gloria vieții (Mar. 9:2, Mat. 17:2).

Încearcă să aplici și tu Isaia 26:3 „celui cu inima tare, tu îi asiguri pacea, da, pacea, pentru că se încrede în tine”. Crezi că este un verset aplicabil sau este doar poezie? Ce vrea să spună?

Problema cu cei răi este că ei nu învață nimic, nici măcar atunci când sunt iertați, 26.10-11. De ce crezi că se întâmplă așa?

Pune-ți și tu încrederea în ziua învierii, Isaia 26.19. Domnul a pregătit izbăviri speciale, pentru cei credincioși, vezi Isaia 26:20-21, ca în timpul plăgilor din Egipt, din Exod. Reține că tot ce faci este prin bunăvoința lui Dumnezeu, 26:12-13. Fără Domnul nu putem face nimic (Ioan 15:5; Filip. 2:13).

Mântuirea se aseamănă cu o naștere, a vieții adevărate (26:16-18; vezi Ioan 16:16-33; Ioan 3:3-8). Cântarea viței de vie (Isa. 27), trece peste istorie și privește și la mântuirea finală, și la răsplătire, la judecată. Răul este asemănat cu un șarpe, cu un balaur, cei credincioși sunt asemănați cu o viță care trebuie să dea roadele așteptate. Cu cine vrei să te asemeni?

13, Isa. 28-31, Riscul alianțelor nepotrivite, 28.14-18, 30.1-3

Domnul le judecă pe Israel și Iuda pentru că s-au răzvrătit, au făcut alianțe ascunse și au disprețuit învățătura Domnului, crezându-se înțelepți și foarte talentați la retorică și politică (credeți că este o avertizare și pentru noi, aici?).

Cântecul cununii prăbușite (28:1-8) este o judecată împotriva Israelului; poporul și liderii sunt îngâmfați, se cred înțelepți, și sunt destrăbălați. În 28:9-14 ei batjocoresc Legea Domnului, spunând că este simplă, repetitivă, iar preoții și profeții s-ar purta de sus cu ei, ca și cum ar fi niște elevi începători (învățatură peste învățatură = repetiție fără rost, abc-ul; puțin aici, puțin acolo = neseriozitate). De fapt, profeții falși erau cei bețivi și neserioși, și pisălogi, nu profeții buni ca Isaia (28:14, 30:9-10). Tu ești atent să te ferești de acuzații false față de alții?

Liderii evrei erau mândri să zică, în stil codificat, că ei au făcut o alianță cu Moartea (adică, Asiria) și cu Șeolul (Egiptul), și că vor scăpa de invazia „apelor mari” (Sciții). Domnul le spune că nu vor avea nici un succes cu aceste planuri, ci vor fi nimicivi. Secretul succesului este altul, anume Piatra din capul unghiului, adică Isus (28:15-22). Liderii făceau doar „vorbă multă, fără nici o ispravă” (30:7) și se închinau doar cu buzele, nu cu inima (29:13). În Cântecul fermierului (28:23-29), Dumnezeu le arată că doar planurile lui sunt adevărate, el are metode de lucru variate și eficiente. Cât de mult te bazezi pe planurile lui Dumnezeu?

De asemenea, se vede că priceperea tehnologică este și ea un dar al lui Dumnezeu (el dă înțelepciune fermierului). Cât de mult îi mulțumești lui Dumnezeu pentru priceperea pe care o ai în profesie? Cât de mult îți dai silința să faci muncă de calitate?

Ierusalimul a căzut într-un somn periculos, într-o visare rea (Cântecul căderii lui Ariel, 29:1-8): li se vor închide ochii și nu vor mai vedea Cuvântul lui Dumnezeu, nu îl vor mai înțelege (29.9-10, 13, 18, vezi și Mat. 13:15-17). Capitolele 30-31 îi ceartă că s-au încrezut în om, în cai, în armate, și nu în Dumnezeu. Totuși, ei sunt așteptați să se pocăiască și, de aceea, Domnul le oferă Cântecul întoarcerii (30:19-30, 31:4-7).

Întreabă-te dacă și în ce fel unele din greșelile lor de atunci pot fi și astăzi capcane pentru credincioși, în Biserică. Alege-ți versete cheie și subliniază-le, meditează la ele în timpul tău de rugăciune.

20, Isa. 32-35, *Semnele împărăției mesianice, 32.1-2, 33.22, 35.4*

Isaia 32-35 sunt capitole ale pocăinței și restaurării, în care Domnul dă profeții despre Împărăția mesianică (mileniștii spun că este vorba despre Mileniu, amileniștii cred că este vorba despre o prezentare poetică a Împărăției mesianice finale).

Fă o schiță a caracteristicilor Împărăției lui Dumnezeu, cum ar trebuie să fie oamenii pe Pământ și cum vor fi, cu siguranță, în universul înnoit de după venirea Domnului.

Isaia 32 anunțarea împărăției dreptății, folosind adesea imagini din Proverbe și Psalmi (Isaia era de neam regesc, este de înțeles că știa ce au scris David și Solomon). Împărăția dreptății are oameni (bărbați și femei, care asigură o conducere dreaptă, o comunicare bună, înțelepciune, o corectă scară a valorilor (bine – rău), oameni cu caracter drept (fără viclenie și dușmănie, neipocriți, cu inimi generoase), planuri frumoase, strategii bune, perseverență în bunătate și seriozitate (reflectă, de fapt, caracterul bun al lui Dumnezeu), inimi sensibile, gata de pocăință, gata să asculte de Domnul. Cheia acestor calități este lucrarea Duhului Sfânt, care aduce neprihănire, restaurare, alungarea pustiului, rodire, odihnă, pace, nădejde, frica de Domnul etc. Lista continuă în Isaia 33:15-18, 20-24 (vezi Psa. 1). Continuă această enumerare cu calitățile pe care le găsești în capitolele 34-35.

Vedem, din nou, teologia dreptății lui Dumnezeu (teodicee): el se folosește de cei răi ca să pedepsească pe cei pe care îi judecă sau disciplinează, dar în final, și pustiitorul va fi pedepsit (33:1).

Dintre multele paralele cu Apocalipsa, pot fi amintite 33:20-21, Ierusalimul ceresc trăiește liniștit lângă ape liniștite (cf. Apoc. 22:1-5); 34:4, în ziua judecării, cerurile vor trece și vor fi înfășurate ca un sul, stelele vor cădea (Apoc. 6:13-14), fumul celor pedepsiți se va înălța în veci, în 34:10 (Apoc. 14:10-11), în 34:1-9, popoarele necredincioase vor fi judecate aspru cu sabia Domnului (cf. Apoc. 19:11-21), în Ierusalimul ceresc nu va mai fi suferință, 35:10 (Apoc. 21:4).

Până atunci însă, ca în 35:3, întăriți mâinile și genunchii obosiți și slăbiți de mers, de viață (vezi și Evrei 12:12-13). Descrie în ce feluri crezi că poți să te întărești în credință ca să poți continua să mergi pe Calea Domnului, până la sfârșit (35:8-10)?

27, Isa. 36-39, Testele ascultării de Dumnezeu, 37.6-7, 39.3-7

După atâta învățătură, vine și ziua examenului practic. Scriptura a fost inspirată ca să fie credincioșii echipați pentru astfel de examene (2 Tim. 3:16). Ezechia are trei examene de luat: examenul credinței în fața crizei (invazia asiriană, Isa. 36-37); examenul suferinței și sfârșitului (boala din Isa. 38); și examenul smereniei (delegația babiloniană, Isa. 39). Ordinea cronologică e un pic diferită: boala lui Ezechia a fost prima, în 704 îH, vizita delegației babiloniene a doua, în 703 îH (vezi 2 Regi 18:13-20:19), iar invazia asiriană a avut loc ultima, în 701 îH (a fost și un tribut de plătit, 2 Regi 18:14-16). Această lecție din istorie ar fi trebuit să conteze peste 100 de ani, în 605-586, pentru regii Iehoiachim și Zedechia, când Iuda ajunge în robia babiloniană – dar poporul ajunsese într-o stare și mai decăzută.

1. Testul credinței în fața crizei. Ierusalimul era asediat, iar Ezechia a fost confruntat cu discursul batjocoritor al generalului Rabșache (Isa.36). El se roagă și se încrede în Domnul, care îi răspunde și îi dă o izbăvire minunată (Isa. 37). E bine să te încrezi în Domnul? E bine să te rogi? Ce trăsături de caracter vezi în Ezechia? Dar în Rabșache? Dar în Isaia?

2. Testul credinței în suferință. Ezechia, bolnav, nu poate accepta mesajul Domnului despre moarte și se roagă (e bine să insiști să schimbi deciziile Domnului?). Domnul îl ascultă și acum și îi adaugă 15 ani de viață, plus un semn incredibil: întoarcerea timpului înapoi cu 8-10 ore. A reacționat bine, cu rugăciune, dar, totuși, parcă era mai bine să se încreadă în deciziile Domnului.

3. Testul smereniei și al viziunii credinței. Ezechia este orb la primejdiile viitorului, dar e mândru să-și arate toate bogățiile țării ca să-i impresioneze pe babilonieni cu puterea sa (ei erau erau deja impresionați de politica lui). El face același păcat ca regii israeliți: mândrie și încredere în sine. El dă un exemplu prost urmașilor, căci peste 100 de ani Iuda va merge în robie. Egoist, Ezechia e mulțumit că în viața lui va fi liniște. Oare ar fi putut Iuda să aibă o altă soartă, dacă Ezechia nu era mândru? Ce trebuia el să facă?

Cronologic ar reieși că de la testul suferinței au plecat toate: dacă accepta judecata Domnului, nu s-ar mai confruntat nici cu asirienii, nici babilonienii, și ar fi lăsat un model mai bun.

Decembrie

4, Isa. 40-44.20, 52.13-53.12, Robul Domnului dă neprihănirea și aduce iertarea, 42.1-4, 44.9-20, 53.4-5.

Lecția din această săptămână cuprinde Isaia 40-44, care are 6 părți mari, la care se adaugă partea a 7a, din Isaia 52-53. Domnul își încurajează poporul, chiar dacă a greșit, și îi promite un viitor binecuvântat. Citește în fiecare zi a săptămânii câte o secțiune!

Partea 1 cuprinde vocile binecuvântării (40:1–9). Domnul vestește încheierea pedepsei și venirea eliberării, a lui Mesia. Ioan Botezătorul a fost o astfel de voce. Și astăzi Domnul vorbește în mule feluri. Care sunt vocile Domnului, în prezent?

Partea 2 arată că Dumnezeu este Creatorul puternic și Păstorul cel bun (40:10–31). Ce date importante despre creație apar aici? Observați unitatea cu Geneza, Iov, și Psalmii. Cum sunt înfățișați idolii: se mai închină astăzi oamenii idolilor?

Partea 3 îl prezintă pe Iacov, poporul ales, ca Robul Domnului (41:1–20). Dumnezeu este Domnul istoriei (1-7). De aceea, vine îndemnul, Nu vă temeți (8-20): robul are o misiune de slujire și care este sprijinit de Dumnezeu.

Partea 4 arată cum Domnul își apără autoritatea în fața idolilor (41:21-29). El își pregătește Robul să acționeze (Israel sau Cyrus II, cel mare, 600-530 îH; dar mai ales Hristos). Slujirea lui Hristos apare în 42:1-9. Care sunt legăturile cu creația și ce înseamnă ele?

Partea 5 este dedicată Evangheliei divine, care este vestită ferm, dinamic (42:13–43:21). Dumnezeu este ca o mamă pentru poporul său (42: 14-25). Ca rege, El conduce Noul Exod (43:14-28). Robul Domnului este ascultător și aduce o „Lege mare și minunată” – este aceasta Legea de pe Sinai, sau Legea harului?

În Partea 6 Dumnezeu îl încurajează pe „Iacov” (adică Hristos; 43:22–44:23) în lucrarea sa. Promisiunea venirii Duhului Sfânt apare în 44:3. Domnul este stânca mântuirii (44:1-8). Idolatria este judecată în 44:10-20. Lucrarea Robului re apare în 44:21-28.

Partea 7 descrie suferința Robul Domnului pentru popor (52-53). În mod tulburător, Isaia vestește mântuirea noastră prin jertfa lui Hristos. Cugetă în rugăciune la suferințele și jertfa mântuitoare a Domnului Hristos.

11, Isa. 44.21-48:22 Robul Domnului aduce mântuirea, dar și încercarea, 45.11-14, 47.5-7, 48.9-14

Isaia 44:21-48:22, cuprinde cinci mari capitole despre Robul Domnului, prezentat ca Acela care aduce răscumpărarea, mântuirea. Citește-le de-a lungul săptămânii.

Dumnezeu promite restaurarea finală a Ierusalimului, și zădărnicierea profețiilor false (44:21-28). Planurile lui sunt cele care se duc la îndeplinire, nu ale oamenilor. Dumnezeu lucrează prin oameni, persoane individuale, prin comunități și popoare, prin Isus care este Fiul divin întrupat, Mesia cel glorificat, cel mai mare și Unicul, în sensul măreției și întrupării. Totuși, aici și Cyrus II este numit „Păstorul meu” (44:28), și chiar „unsul”, adică Hristosul, sau Mesia (45:1, 1-7). Astfel, Dumnezeu cuprinde în planul lui de mântuire și Neamurile, în diverse feluri. Merită să ne rugăm pentru persoanele în poziție de conducere ca să răspundă chemării și voiei lui Dumnezeu.

Dumnezeu aduce și pacea și restriștea, Isaia 45:7-8 (vezi și cartea Iov). Isaia 45:8-13, Dumnezeu îl alege pe Cyrus II și pe Israel, și făurește istoria după planul său (El e olarul, oamenii sunt vasele, cioburile; el este tatăl, oamenii sunt fiii tatălui: cine își poate alege singur destinul și să refuze planul lui Dumnezeu, opțiunile lui? Atenție: aici este vorba de eliberare și credință, nicidecum de predestinare la pedeapsă!). Când Dumnezeu face planuri, Isaia 46:13, planurile lui înving corupția oamenilor. El are puterea profețiilor împlinite. Mântuirea lui este veșnică (45:17), chemarea lui nu este neclară, nici zadarnică (45:19).

Isaia 46, arată că doar Dumnezeu face istoria, el este singurul Dumnezeu adevărat. Isaia 47 este un cuvânt de judecată împotriva Babilonului, care se aseamănă mult cu Apocalipsa 18. Isaia 48 se întoarce cu profeții bune spre Israel și Iuda. Domnul lucrează motivat de el însuși, și pentru că el este cel dintâi și cel de pe urmă (48:11-13; Apoc. 1-3, 22).

Robul Domnului (Obed Yahveh), este unul din cele mai importante titluri și slujiri în Biblie. Și apostolul Pavel obișnuia să se numească pe sine într-un mod asemănător. Și Filipeni 2:5-11 folosește acest titlu pentru Isus. Toată gloria este a celui ce a lucrat mântuirea noastră, ca Robul Domnului, mântuitorul Hristos.

18, Isa. 49-52.12, 54-57, Robul Domnului aduce harul, Isa. 49.1-3, 52.12-15, 56.10-12, 57.11-12, 57.18-19

Harul înseamnă o bunătate nemeritată primită în dar din partea lui Dumnezeu. Dumnezeu își declară dragostea față de oameni și dorința de a-i curăța de păcate, de a le restaura viața. Secțiunea Isaia 49-57 arată planurile de neoprit ale harului lui Dumnezeu, care își iubește creația, poporul său, dar și Neamurile. Doar răutatea extremă se poate sustrage harului lui Dumnezeu.

Robul Domnului este resursa ascunsă a lui Dumnezeu, săgeata lui de preț, pe care o ocrotește. Mesia este pus să fie Mântuitorul întregii omeniri, nu doar al evreilor, ci și al Neamurilor (49:1-6). El este sub grija lui Dumnezeu, este Lumina Neamurilor (7-8, 9-13). Domnul, Răscumpărătorul, nu își uită poporul, chiar dacă Israel poate gândi așa, uneori (49:14-17, 18-25).

Domnul este ca un soț credincios care nu divorțează de soția sa, nu există nici un act de notar (Isaia 50:1-2; metafora soției și a soțului). Robul Domnului a primit o misiune de încurajare și mântuire, și este sprijinit chiar dacă fost lovit și persecutat, de el trebuie să ascultăm (3-10).

Din nou, Domnul își încurajează poporul că va veni eliberarea, chiar dacă unii îl descurajează (51:12-15; El nu își uită promisiunea dată lui Avraam, 51:2). Chiar dacă Neamurile îl asupresc, Domnul aduce izbăvirea lui Israel cu vești bune (42:5-10).

Metafora soției reprimite de soțul credincios, revine în Isaia 54 (vezi 54:6-8). Legământul său este veșnic (54:9-10). Toți ce însetați sunt chemați la apele mântuirii (55:1-5). Domnul trebuie căutat câtă vreme poate fi găsit (55:6-7). Planurile lui Dumnezeu sunt mărețe, diferite de gândul omului și sunt veșnice (8-13).

Încurajarea și nădejdea este pentru toți, chiar și pentru cei cu probleme de acceptare religioasă sau socială (56:3-8, fameni). Liderii nepricepuți sunt judecați (56:10-12). Domnul vrea să vindece și să răscumpere (57:15-16), dar va judeca aspru pe cei nelegiuți (57:1-14; 20-21), care n-au pace, nici odihnă în răutatea lor.

25, Isa. 58-66 Pregătirea pentru a doua venire a Domnului Isa. 59.20-21, 61.1-3, 66.18-19.

În aceste capitole finale, Dumnezeu are un dialog special cu poporul său. Isaia 58 este faimos pentru descrierea adevăratului post. Așteptările lui Dumnezeu se referă la caracter și închinare, nu la autoflagelare și smerenie falsă. Verifică felul în care ții tu post: dovedești noblețe sufletească și curăție după voia Domnului?

Păcatele ridică un zid între om și Dumnezeu în Isaia 59:1-2. Ce spui despre asemănarea celor răi cu paianjenii și reptilele (59:3-8)? Răutatea nu e o stofă bună pentru faptele cuiva. Isaia mijlocește pentru popor (59:9-19). Răscumpărătorul, legământul și prezența Duhului Sfânt sunt promise din nou în 59:20-21. Caută curățire și sfințirea în viața personală, rupe zidurile păcatului.

Isaia 60:1-19 vorbește despre întoarcerea lui Israel acasă, pe aripi de porumbel (60:8), pe vase maritime (60:9), pe care unii le consideră profeții despre mijloacele de transport moderne și reînființarea statului Israel. Domnul va fi lumina cetății Ierusalim, nu soarele (60:19-20; Apoc. 22:5). Aici este vorba și despre istorie și despre veșnicie: toate la timpul potrivit (60:22).

Isaia 61:1-4 este citat în Luca 4:17-20, în predica mesianică a lui Isus, în Nazaret. Isaia vede o preoție universală, ca rezultat al mântuirii (61:6, 1 Pet.2:5,9). Mesia va domni și se va bucura ca un mire gata de nuntă și ca o mireasă (61:10-11, 62:5; nunta mielului, în NT). Metafora căsătoriei apare iarăși în Isaia 62:4-5 (poporul va fi numit: Beula, măritată), adică Dumnezeu, ca soț credincios, dă sens vieții omenirii. Discută acest adevăr: de ce s-a legat Dumnezeu de noi, prin creație și dragoste, și ce înseamnă aceasta?

Toate aceste imagini vorbesc despre a doua venire și despre răsplătirile Domnului (62:11), când el va judeca și neamurile necredincioase (63:1-6, vezi 19:11-21). Isaia 64 este o rugăciune despre venirea Domnului. Isaia 65 aduce din nou în prim-plan certarea lui Israel (1-16), cu promisiunea unui cer nou și a unui pământ nou (65:17,18; 66:22-24; Apoc. 21:1-2). Isaia 66 încheie, ca într-un rezumat, cu afirmarea suveranității lui Dumnezeu (1-2), nevoia de ascultare în loc de jertfă (3-7), pedepsirea și restaurarea lui Israel (66:8-21).